

SEXTING AS A RISKY BEHAVIOR AND THE PARENTAL MONITORING FROM THE PERSPECTIVE OF ADOLESCENTS

[SEXTING AKO FORMA RIZIKOVEHO SPRAVANIA A MIERA RODICOVSKEJ KONTROLY Z POHLADU DOSPIEVAJUCICH]

Tomas Turzak – Viera Kurincova – Katarina Holla

doi: 10.18355/PG.2020.9.2.3

Abstract

Sexting as a risky behavior of adolescents is determined by the family environment, by the family structure and by the quality of mutual relations in the family. The aim of the study was to explore the relation between the frequency of self and peer sexting and parental monitoring from the perspective of adolescents. The research involved 790 respondents - (adolescents aged 12-18 years) who were administered the modified questionnaire "Cyberbullying and sexting" (modified by K. Holla). The results suggest that adolescents who do not talk to their parents about online risky behaviour are more likely to report that they engage in peer-sexting. There is a relationship between parental monitoring of adolescents' online activity and sending and receiving erotic and sexual material from their friends.

Key words

family environment, parents, adolescents, risky behaviour, sexting, virtual world, parental monitoring

115

Abstrakt

Rodinné prostredie, kvalita vzájomných vzťahov v rodine a štruktúra rodiny sú jednými z určujúcich faktorov, ktoré podmieňujú výskyt sextingu ako jednej z foriem rizikového správania detí a dospelých. Hlavným cieľom štúdie bolo preskúmať vzťah medzi frekvenciou odosielania self a peer-sexu a mierou rodičovskej kontroly z pohľadu dospelých. Výskumu sa zúčastnilo 790 respondentov (dospelých vo veku 12 – 18 rokov). Výsledky boli získané administráciou upraveného dotazníka „Kyberšikana a sexting“ (modifikovaný K. Hollou). Kľúčovým zistením realizovaného výskumu je, že dospelí, ktorí sa nerozprávajú s rodičmi o online nástrahách a rizikách, častejšie priznávajú peer-sexting. Posielanie erotických a sexuálnych materiálov svojich kamarátov a spolužiakov, vrátane vyžiadania si intímnych materiálov pre vlastnú potrebu, je závislé od zástoja rodičov v online aktivitách ich dospelých detí.

Kľúčové slová

rodinné prostredie, rodičia, dospelí, rizikové správanie, sexting, virtuálne prostredie, rodičovská kontrola

Úvod

V odborných kruhoch sa často diskutuje o rozdieloch, ktoré existujú vo vzťahu k elektronickým médiám medzi príslušníkmi jednotlivých generácií (i keď, samozrejme, tieto charakteristiky nemožno generalizovať, nakoľko vek človeka tu nie je rozhodujúcim determinantom). Kým pre generáciu súčasných detí ako tzv. „Net-generáciu“ (resp. „Mileniánov“, či „Digitálnych domorodcov“, Generáciu Y) je typické, že sa narodila do prostredia, v ktorom sú elektronické médiá jeho prirodzenou súčasťou, generácia ich rodičov označovaná ako „Digitálni prisťahovalci“ (generácia obdobia tzv. „Baby boom“, či „Z generácia“) si vzťah k moderným médiám a zručnosti s tým spojené musela postupne vytvárať. Stáva sa, že práve deti rodičom radia, ako s digitálnou technikou pracovať (tzv. „reverzná mediácia“). Často sú to i tieto momenty, ktoré tvoria kontext výchovy v rodine a významne ovplyvňujú vzájomné vzťahy rodičov a ich detí, ich komunikáciu, hodnoty, pohľady na dianie okolo seba a pod.

Problémy, ktoré riešia vo výchove súčasní rodičia detí a adolescentov sa v mnohom podobajú (odrážajú vývinové charakteristiky dospievajúcich), ale svet moderných elektronických médií prináša fenomény, ktoré sú na jednej strane pozitívnym faktorom formovania mladého človeka, na strane druhej prinášajú najrozmanitejšie riziká, ktorým dospievajúci a ich rodičia musia čeliť. Do tohto rámca patrí aj skúmanie správania sa detí a dospievajúcich v kyberprostredí v súvislosti s ich sexualitou a možnými ohrozeniami sextingom.

Napriek tomu, že v posledných rokoch bolo publikovaných množstvo vedeckých štúdií, stále sa vynárajú otázky, ktoré nie sú adekvátne zodpovedané. Medzi výskumníkmi existuje výzva viac pozornosti venovať skúmaniu samotných dospievajúcich, ich pohľadom a vysvetľovaniu online sexuálnych aktivít, než prezentovaniu názorov dospelých - rodičov a učiteľov. Podľa S. J. Walker pohľady dospelých na začiatku 21. storočia na sexting predstavovali niečo, čo pripomínalo až „morálnu paniku“ z takéhoto správania. Ich vnímanie situácie okolo sextingu dospievajúcich nie vždy odrážalo skutočne to, ako k problematike pristupovali samotní mladí. Môžeme konštatovať, že virtuálny svet pre tých, ktorí sú práve v štádiu objavovania a vynárania sa vlastnej sexuality, získavajú prvé skúsenosti s ňou, diskutujú na chatoch o „tabu“ témach je napokon bezpečnejší ako reálny svet, v ktorom sa pohybujú (Subrahmanyam, K. et al., 2004). Existujú teda isté disproporcie medzi názormi dospelých a mladých. Dospelí často nesprávne nazerajú a prezentujú to, čo sa odohráva v živote dospievajúcich. Ako v tejto súvislosti S. J. Walker konštatuje, práve hlas mladých musí byť vypočutý (2012). V tomto smere treba vysoko pozitívne hodnotiť výskumné aktivity realizované v rámci európskeho projektu Kids Online network, kde výskumníci získali množstvo dát o správaní sa detí a dospievajúcich v online prostredí z 19 krajín Európy (včítane Slovenska) a kde práve spomínaný „hlas mladých“ bol centrom výskumného zámeru (EU-Kids-Online 2020).

Autori tejto štúdie vo viacerých svojich príspevkoch vychádzajú zo všeobecne akceptovaného vysvetlenia sextingu ako konania, pri ktorom sú odosielané alebo prijímané elektronické správy (napr. cez SMS, MMS, alebo e-mail), alebo sa posielajú/prijímajú materiál s erotickým a sexuálnym obsahom,

či významom (napr. nahé alebo polonahé fotografie a videá). V skupine sexterov (odosielateľov sextu) sa rozoznávajú typy agresívnych, nátlakových, alebo konsenzuálnych sexterov. Termín nesexteri sa využíva pre označenie tých, ktorí vedia, čo je sexting, ale v sextingu sa neangažujú. Účasť v sextingu môže byť dobrovoľná alebo nátlaková. Dôvody zapojenia sa do sextingu vychádzajú z dôvery, resp. reciprocity medzi účastníkmi, anonymity, ale i zámeru niekomu ublížiť, dehonestovať ho. Sexting vždy predstavuje riziko (aj keď nemusí byť bezprostredné). Pre obeť sextingu môžu mať uvedené aktivity veľmi vážne emocionálne, psychosomatické, či sociálne dôsledky. Ak sa zdieľajú materiály spadajúce do rámca sextingu medzi deťmi staršími ako 15 rokov, ale mladšími ako 18 rokov, právne môžu byť klasifikované ako detská pornografia (bližšie in Holla, K., Iuventa, online, Holla, K. a kol., 2017, Smahel, D. a kol., 2020).

1 Teoretický rámec skúmanej problematiky

Domáca, ale najmä zahraničná literatúra v posledných rokoch prináša mnoho výskumných zistení o sexuálnych aktivitách v kyberpriestore a okolnostiach, ktoré vedú k možným ohrozeniam dospievajúcich sextingom. Je evidentné, že ide o problém, ktorý z hľadiska výchovy nie je jednoduché zvládnuť. Má charakter multideterminujúci a jeho riešenie vyžaduje interdisciplinárny prístup. Prelína sa v ňom okrem pedagogického aspektu nevyhnutne i aspekt psychologický, sociologický a právny. Naše pohľady na sexting môžeme situovať do viacerých rovín. Sú to:

1. rovina psycho-sociálnych a biologických charakteristík dospievajúcich,
2. rovina problematického a rizikového správania dospievajúcich,
3. rovina rešpektovania digitálneho sveta (spolu s rodinou, školou a vrstovníkmi) ako sociálneho kontextu vývoja dospievajúcich, včítane utvárania ich sexuality, identity, intimity a interpersonálnych kontaktov,
4. rovina najbližšieho rodinného prostredia a vplyvov rodičovskej autority,
5. a napokon i rovina existencie hypersexualizovaného prostredia, ktoré nás v posledných rokoch obklopuje.

Tieto roviny sa nedajú oddeľovať, neexistujú izolovane a spoločne tvoria bázu pre vysvetlenia online rizikového správania. Tento fakt zároveň komplikuje i exaktné vymedzenie podielu jednotlivých determinantov sextingu v prípade dospievajúcich.

Autori M. Veresova a R. Tomsik (2019) vymedzujú rizikové správanie ako také aktivity, pri ktorých vo všeobecnosti nie je jasný výsledok a ide o balansovanie medzi možnosťami negatívnych dopadov (strát) a ziskov (pozitívny dopad). Medzi prejavy rizikových aktivít dospievajúcich okrem iného zaraďujú i rizikové sexuálne správanie, čo je podložené početnou, najmä zahraničnou, literatúrou (Verešová, M., Tomsik, R., 2019, Smahel, D. a kol. 2020).

Významnými témami pre dospievajúcich v online priestore sú témy spojené so sexom. Internetové „chat rooms“ poskytujú pre mladých priestor

na bezpečnú komunikáciu o tom, čo ich v tejto oblasti zaujíma a zároveň sú priestorom pre vytváranie sexuálnej identity dospelujúceho, ako na to poukazujú výsledky výskumov K. Subrahmanyam, P. M. Greenfield, B. Tynes (2004). Autori však upozorňujú i na možné ohrozenia a riziká, ktoré v tomto smere komunikácia na internete prináša.

V zahraničnej literatúre sa objavujú rôzne teórie, ktoré vysvetľujú zvýšený záujem využívania internetu a moderných médií pre sexuálne aktivity. Ako príklad možno uviesť „Triple A Engine Theory“ (Cooper, A., 1998). Teória vychádza z toho, čo internet záujemcovi v tomto smere poskytuje: ľahkú dostupnosť kontaktu kdekoľvek (easy accessibility), cenová dostupnosť, finančná nenáročnosť (affordability) and anonymitu (anonymity) účastníka. Neskôr sa objavila teória výskumníkov Hertlein & Stevenson (2010), ktorí ju rozšírili o ďalšie „A“, sedem „A“ (approximation, acceptability, ambiguity accommodation) – na vyjadrenie toho, čo na rozdiel od reálneho sveta môže pomôcť v intímnom živote riešiť dvojiciam svet virtuálny (bližšie in Cooper, A. et al., 2000, Jonsson, L. S., 2015, s. 18, Hertlein, K. M., - Stevenson, A., 2010). K. Young et al. vytvorili model „ACE“, založený na významoch slov v tomto kontexte ako anonymity (internet poskytuje anonymitu), convenience (aktivita prebieha v pohodlí domova) and escape (kedykoľvek možno sexting zastaviť, vycúvať z aktivity) (Griffiths, D. M., 2017), podobne je to v teórii „Triple C Engine“ (Reinhold, 2000) – net poskytuje účastníkom možnosti komunikácie (communication), spolupráce (collaboration) a budovania sociálneho života vo virtuálnom priestore (social life – construction of virtual communities) (Leiblum, S., Doring, N., 2002, In Cooper, A. ed. 2002).

Za nie menej významný považujeme tzv. Co-constructive model (vychádzajúci z Vygotského sociokultúrnej teórie), ktorý vypracovali K. Greenfield, P. Subrahmanyam a D. Smahel (2006) a v ktorom je na základe výskumu potvrdené, že pre súčasných dospelujúcich online svet tvorí prirodzenú súčasť ich života. Spolu s rodinou, školou a vrstovníkmi patrí digitálny svet do sociálneho kontextu dospelujúceho. Treba ho považovať za významnú základňu i pre jeho offline svet, zohráva významnú úlohu pri utváraní sexuality, identity, intimity a interpersonálnych kontaktov (Walker, S., J., 2012). Online a offline svety sú vzájomne previazané a pre mladého človeka neexistujú izolovanie. Virtuálny svet je v istom zmysle i tréningovým, prípravným, priestorom pre svet reálny.

Každý mladý človek je jedinečný a každý je zároveň formovaný mnohými vnútornými a vonkajšími činiteľmi, osobitosťami dospelovania, príslušnosťou k pohlaviu, špecifickou kultúrou a pod. Treba ho vnímať ako jedinca vo fáze vývinu, kde sú stavebnými či rozvojovými úlohami jeho veku utváranie identity, autonómie, intimity a sexuality a na strane druhej sú tu limity, ktoré sú spojené s biologickými, kognitívnymi a sociálnymi zmenami, ktoré ho ovplyvňujú. Fáza postupného prechodu z detstva do dospelosti je pre dospelujúceho tiež typická „konfrontáciou so súborom spoločenských a iných životných nárokov a zároveň pretrvávajúcim obmedzeným prístupom k osobnej autonómii, ekonomickej nezávislosti, neobmedzenej slobode či sexuálnej slobode“ (Veresova, M., Tomsik, R., 2019).

Z psychologického hľadiska ide o veľmi zložitý proces, ktorý vnímame ako postupné dozrievanie mladého človeka v celej spleti sociálnych vzťahov a interakcií s prostredím, v ktorom žije. Inšpiratívna v tomto smere (teda i v kontexte sextingu) je aplikácia Bronfenbrennerovej bio-ekologickej teórie (2005) autormi L. S. Jonsson (2015) a J. Buren (2018). Zdôrazňuje sa tu dynamický vzťah medzi dospelievajúcim a jeho sociálnym svetom, v ktorom sú jeho individuálne charakteristiky (biologické, kognitívne, emocionálne a behaviorálne) v interakcii s rôznymi úrovňami sociálneho priestoru (bližšie in Jonsson, L. S., 2015, s. 29 – 31). Autorka L. S. Jonsson na základe viacerých výskumov konštatuje, že existuje vzťah medzi nižším záujmom a starostlivosťou rodiča o dieťa a možným rizikovým online sexuálnym správaním (sextingom), resp. takéto správanie a zlé vzťahy rodič – dospelievajúci (prípadne v situácii menej súdržnej rodiny). K podobným výsledkom dospela i J. M. Norman, ktorá konštatuje, že u dospelievajúcich, ktorí sú viac naviazaní na rodinu a rodičov ako na vrstovníkov je menej pravdepodobné, že sa budú angažovať v sextingu. Rovnako komunikácia rodič – dospelievajúci je jedna z najvýznamnejších ciest ako rodičia v tomto smere môžu ovplyvňovať svoje deti (Norman, J. M., 2017).

Podobné výskumy zamerané na vplyv rôznych faktorov rodinného prostredia na sexuálne správanie mladého človeka realizovali i autori D. Wight, L. Williamson a M. Henderson (2006). Porovnávajúc i výsledky iných výskumov dospeli k tomu, že tento vzťah (i keď často diskutabilný) je evidentný, ale sú nevyhnutné ďalšie výskumy a precizácia ich metodologických postupov (bližšie in Wight, D., Williamson, L., Henderson, M., 2006, s. 474 – 492).

V dnešnom svete nie je jednoduché byť rodičom a pripraviť sa na túto rolu dospelého človeka. Rodičovstvo je veľmi zodpovednou úlohou, pri ktorej plnení sa dospelý nevyhnutne musí meniť. Dobrý rodič citlivo sleduje to, ako jeho dieťa rastie a vyvíja sa a spolu s tým reflektuje jeho potreby. Jedna z prvých autoriek, ktorá poukázala na to, ako sa rodičia postupne menia s dospelievaním vlastných detí bola autorka E. Galinska. Zdôraznila, že rodič postupne potrebuje nové a nové zručnosti a mení svoje roly vo vzťahu k dieťaťu tak, aby dokázal reagovať na jeho vekové charakteristiky. Autorka podrobne analyzovala 6 štádií rodičovstva, z nich najmä 4. štádium (The Interpretive Stage) - keď dieťa vstupuje do školy a je školákom a 5. štádium (The Interdependent Stage) – štádium rodičovstva teenagerov, vyžadujú, aby rodičia začali pozornejšie vnímať sociálny svet dieťaťa mimo rodiny, usmerňovať jeho mimoškolské aktivity, vytvárať priestor pre hodnotné zážitky, najst' si čas na vzájomné rozhovory, rozhodovať sa o miere voľnosti a samostatnosti, ktorú deťom poskytnú. Postupne redefinujú úroveň svojej rodičovskej kontroly a autority a budujú priestor pre autonómiu (aspoň čiastočnú) u dospelievajúceho. Práve tu je pre rodiča nesmierne ťažké, aj v súvislosti s témou, ktorú riešime, najst' rovnováhu medzi ich požiadavkami a limitmi a slobodným rozhodovaním sa dieťaťa (Diener, M. L., 2020).

Podľa správy EU Kids Online (2020), tak, ako deti dospelievajú, najvýznamnejší vplyv na nich majú rodičia. Práve oni majú záujem na tom, aby deti z internetu vyťažili čo najviac pozitívneho a na druhej strane, aby

zamedzili rizikám a nástrahám, ktoré prináša. Usmerňovanie využívania internetu deťmi rodičmi je označované ako „rodičovská mediácia“ (s. 69). Známe sú jej tri typy – „aktívna mediácia“ („active mediation“), ktorá sa považuje za najžiadanejšiu, nakoľko pri nej ide o rozhovory rodičov s deťmi o tom, ako internet využívajú, vymieňajú si vzájomné skúsenosti s internetom, diskutujú o tom, čo je na internete dobré a čo zlé. Táto mediácia je spojená s dobrými digitálnymi zručnosťami a pripravuje deti adekvátne prijímať internetové obsahy a reagovať na potenciálne neprijemné situácie pri jeho využívaní (s. 70). Ďalej je známy technický monitoring („technical monitoring“), ktorý vypovedá o tom, ako rodič vie napr. zistiť, čo dieťa na internete robí (využívanie špecifických softverov na získavanie informácií o online aktivitách). Napokon je to reštriktívna mediácia („restrictive mediation“), v ktorej jednoducho rodičia stanovujú pravidlá na prístup a čas, kedy deti môžu byť na internete a aké aktivity môžu realizovať online. Prirodzene, takto znižujú riziká, ktorým sú deti na internete vystavené, na strane druhej, deti získavajú menej digitálnych zručností a menej sú pripravené riešiť problematické situácie (s.71).

Vzhľadom na národný kontext nášho výskumu za dôležité považujeme výskumy z domáceho prostredia, kde napr. M. Ceresnik a M. Ceresnikova (2019) zistili, že pri problémovom správaní dospievajúcich sa dá predpokladať nízka úroveň stimulácie rodičmi (či iných zodpovedných osôb) a výchova v málo podnetnom prostredí. Na strane druhej, riziká problémového správania autori vidia aj v nadmernej stimulácii (prestimulovanie detského mozgu) napr. častým kontaktom s elektronickými modernými médiami (zvyšovanie aktivizačnej úrovne mozgu a vyhľadávanie vzrušujúcich podnetov a pod.). Autori sledovali rôzne charakteristiky rodinného prostredia a rodičov, ktoré môžu byť príčinou rizikového správania detí a dospievajúcich (smrť v rodine, konflikty, ekonomická úroveň rodiny, výchovné štýly – nevhodnosť najmä autoritatívneho a benevolentného a pod.), resp. faktory protektívne, ktoré takéto správanie nenavodzujú (dobré rodinné vzťahy, otvorená komunikácia, neautoritatívna výchova, súlad v hodnotách a pod. (2019, s. 28-40). Analýzou rodinného prostredia vo vzťahu k rizikovému správaniu dieťaťa sa výskumne venovali i autorky M. Verešová a J. Husvetyová (2005). V tomto kontexte prináša empirické výsledky i výskum uskutočnený R. Tomsikom a M. Veresovou (2019), v ktorom skúmali vzťah rôznych výchovných štýlov rodičov a vybraných oblastí rizikového správania adolescentov (užívanie návykových látok, šikanovanie a násilie, nevhodné stravovacie návyky, negatívny vzťah k škole a spolužiakom, negatívne vzťahy v rodine a rodinné rituály). Vo všetkých oblastiach sa ukázal ako najvhodnejší demokratický výchovný štýl rodičov, vzájomná rodinná komunikácia a priaznivé rodinné prostredie. Tieto pôsobia ako najdôležitejšie protektívne faktory rizikového správania detí a dospievajúcich.

2. Sexting a miera rodičovskej kontroly z pohľadu dospievajúcich

Na základe viacerých zahraničných a domácich výskumných zistení sme v nasledujúcej časti formulovali vlastné výskumné ciele. V zahraničí je síce

téma prediktorov sextingu výskumne riešená, ale v menšej miere ako iné otázky sextingu. Aj v našich podmienkach sú systematickejšie výskumy, ktoré by sa zaoberali touto problematikou, skôr sporadické. Naším zámerom bolo explorať tému v kontexte jedného z kľúčových determinantov, ktoré sa podieľajú na frekvencii a výskyte sextingu u dospelujúcich. Rodinné prostredie, kvalita vzájomných vzťahov v rodine a štruktúra rodiny sú jednými z určujúcich faktorov, ktoré podmieňujú výskyt sextingu. *Hlavným cieľom štúdie bolo preskúmať vzťah medzi frekvenciou odosielania self a peer-sexu a mierou rodičovskej kontroly z pohľadu dospelujúcich.*

2.1 Metódy a metodika výskumu

Výskumná vzorka

Výskumu sa zúčastnilo 790 respondentov – (dospelujúcich vo veku 12 – 18 rokov). Z výskumnej vzorky bolo 376 chlapcov (47,6 %) a 414 dievčat (52,4 %). Náš výber vzorky mal charakter oblastného – stratifikovaného výberu.

Metódy získavania dát, analýzy dát a metodika výskumu

Výsledky boli získané administráciou upraveného dotazníka „Kyberšikana a sexting“ (modifikovaný K. Hollou). Pri overení reliability použitého výskumného nástroja, sme sa opierali o štatistickú analýzu prostredníctvom využitia Cronbachovej alphy. Dotazník obsahoval vstupné, faktografické položky a otázky zamerané na skúmanie jednotlivých prediktorov sextingu u dospelujúcich. Reliabilita výskumného nástroja pre jednotlivé škály sa pohybovala v rozmedzí od veľmi dobrá (,936) až diskutabilná (,681). Administrovaný dotazník sa zameriaval na viacero spolu súvisiacich problémov. S prihliadnutím na zameranie výskumnej štúdie uvádzame iba výsledky týkajúce sa vzťahov medzi frekvenciou odosielania sextu a mierou rodičovskej kontroly. Frekvenciu odosielania sextu hodnotili respondenti na škále 1 nikdy – 2 raz – 3 dvakrát – 4 viac krát – 5 každý deň. Posudzovanie výrokov týkajúcich sa miery rodičovskej kontroly hodnotili respondenti na škále: 1 súhlasím – 2 čiastočne súhlasím – 3 neviem – 4 skôr nesúhlasím – 5 nesúhlasím. Získané výsledky sme analyzovali prostredníctvom štatistického programu SPSS 21.0 for Windows. Ako testovacie kritérium bol použitý Spearmanov koeficient korelácie pri stanovení hladiny štatistickej významnosti 0,05.

V rámci výskumu sme sledovali posudzovanie miery rodičovskej kontroly z pohľadu dospelujúcich vo vzťahu:

- k self-sextingu, t.j. online prezentovaniu vlastnej sexuality prostredníctvom posielania vlastných intímnych materiálov (*zverejnenie/publikovanie vlastnej fotky na internete*)

- k peer-sextingu, t.j. posielaniu erotických a sexuálnych materiálov svojich kamarátov a spolužiakov, vrátane vyžiadania si intímnych materiálov pre vlastnú potrebu (*odoslanie nahej fotografie spolužiaka, odoslanie nahej fotografie inej osoby, odoslanie žiadosti o zaslanie fotografie, preposlanie nahej fotografie osoby, ktorú dospelujúci pozná*).

Oblasť posudzovania miery rodičovskej kontroly dospelujúcimi sýtli nasledovné výroky: *s rodičmi sa rozprávame o online nástrahách a rizikách,*

rodičia kontrolujú moju činnosť na webe, vždy, keď sa cítim online ohrozený poviem to rodičom, rodičov moje online aktivity a online vzťahy nezaujímajú, rodičia využívajú rôzne formy kontroly mojej činnosti na webe.

2.2 Výsledky

Pri testovaní jednotlivých vzťahov sme štatisticky významné výsledky dosiahli pri posudzovaní výrokov týkajúcich sa intenzity rozhovorov s rodičmi: *s rodičmi sa rozprávame o online nástrahách a rizikách, vždy, keď sa cítim online ohrozený, poviem to rodičom* a zhodnotenia miery kontroly rodičmi (*rodičia kontrolujú moju činnosť na nete*). Štatisticky významné vzťahy, ktoré uvádzame v nasledujúcej časti, sme zaznamenali iba v oblasti peer-sextingu.

Na základe dosiahnutých výsledkov je možné uviesť, že existuje súvis medzi frekvenciou odoslania peer-sextingu a intenzitou komunikácie s rodičmi (rodičovskej mediácie) o online nástrahách a rizikách. Dospievajúci, ktorí označovali, že sa nerozprávajú s rodičmi o online nástrahách a rizikách, častejšie odošli nahú fotografiu spolužiaka, inej osoby, častejšie odošli žiadosť o zaslanie nahej fotografie, alebo ďalej prepošlú nahú fotografiu osoby, ktorú poznajú (tab. č. 1). Podobné vysoko signifikantné výsledky sme dosiahli aj pri posudzovaní výroku: *„vždy, keď sa cítim online ohrozený, poviem to rodičom“*. Čím menej sa respondenti stotožňujú s výrokom, tým sa rizikovejšie online správajú (tab. č. 1).

Tab. č. 1. Vzťah medzi frekvenciou odoslania peer-sextingu a intenzitou komunikácie s rodičmi o online nástrahách a rizikách

		odoslanie nahej foto spolužiaka	odoslanie nahej foto inej osoby	odoslanie žiadosti o zaslanie fotky	preposlanie nahej fotky osoby, ktorú poznáš
s rodičmi rozprávame o online nástrahách	ρ	,116**	,165**	,135**	,117**
keď sa cítim ohrozený, poviem to rodičom	ρ	,127**	,154**	,139**	,123**
	N	790	790	790	790

Vysvetlivky: ρ – Spearmanov koeficient korelácie, sig. – dosiahnutá signifikancia (> 0,05 nesignifikantná; ≤ 0,05 signifikantná *; ≤ 0,01 vysoko signifikantná **, ≤ 0,001 veľmi vysoko signifikantná ***)

Frekvenciu odoslania sextu hodnotili respondenti na škále 1 nikdy – 2 raz – 3 dvakrát – 4 viac krát – 5 každý deň. Posudzovanie výrokov týkajúcich sa miery rodičovskej kontroly a intenzity komunikácie s rodičmi hodnotili respondenti na škále: 1 súhlasím – 2 čiastočne súhlasím – 3 neviem – 4 skôr nesúhlasím – 5 nesúhlasím.

Na základe analýzy výsledkov uvádzame tiež vysoko signifikantný vzťah medzi frekvenciou odoslania peer-sextingu a mierou rodičovskej kontroly v oblasti online správania sa dospievajúcich.

Dospievajúci, ktorí označovali, že rodičia nekontrolujú ich činnosť na webe, častejšie priznávali odoslanie nahej fotografie spolužiaka a inej osoby. Zároveň tiež častejšie priznávali odoslanie žiadosti o zaslanie nahej fotografie, alebo ďalej preposlali nahú fotografiu osoby, ktorú poznajú (tab. č. 2).

Tab. č. 2. Vzťah medzi frekvenciou odoslania peer-sextingu a mierou rodičovskej kontroly

		odoslanie nahej foto spolužiaka	odoslanie nahej foto inej osoby	odoslanie žiadosti o zaslanie fotky	preposlanie nahej fotky osoby, ktorú poznáš
rodičia mi kontrolujú činnosť na webe	ρ	,123**	,098	,064	,044
	N	790	790	790	790

*Vysvetlivky: ρ – Spearmanov koeficient korelácie, sig. – dosiahnutá signifikancia (> 0,05 nesignifikantná; ≤ 0,05 signifikantná *; ≤ 0,01 vysoko signifikantná **; ≤ 0,001 veľmi vysoko signifikantná***)*

Frekvenciu odosielania sextu hodnotili respondenti na škále 1 nikdy – 2 raz – 3 dvakrát – 4 viac krát – 5 každý deň. Posudzovanie výrokov týkajúcich sa miery rodičovskej kontroly a intenzity komunikácie s rodičmi hodnotili respondenti na škále: 1 súhlasím – 2 čiastočne súhlasím – 3 neviem – 4 skôr nesúhlasím – 5 nesúhlasím.

2.3 Diskusia

Kľúčovým zistením realizovaného výskumu je zistenie, že dospievajúci, ktorí označovali, že sa nerozprávajú s rodičmi o online nástrahách a rizikách a hodnotili, že rodičia nekontrolujú ich činnosť na webe, častejšie priznávajú peer-sexting. Posielanie erotických a sexuálnych materiálov svojich kamarátov a spolužiakov, vrátane vyžiadania si intímnych materiálov pre vlastnú potrebu, je tak závislé od zástoja rodičov v online aktivitách ich dospievajúcich detí.

Viacere výskumy potvrdzujú, že riziká sextingu sa znižujú, ak medzi deťmi a ich rodičmi existujú úprimné a láskavé vzťahy, rodičia aplikujú žiaduce výchovné metódy a otvorene (primerane veku dieťaťa) diskutujú aj o témach intímneho života. Uvedené výsledky tak naznačujú aktuálnu potrebu systematického riešenia. Vytvorenie platformy a priebežná realizácia poradenstva rodičom k online rizikovému správaniu sa dospievajúcich by mohli byť jedným z riešení nastolených problémov. V tomto kontexte je možné uviesť prehľadovú štúdiu autorky N. Döring (2014), ktorá si ako jeden z cieľov stanovila zmapovať súčasný prehľad výskumov a oficiálnych svetových preventívnych programov zameraných na prevenciu sextingu a jeho nástrah a rizík pre adolescentov. Autorka na základe analýzy vybraných preventívnych programov zdôrazňuje neustále sa zvyšujúcu potrebu vzdelávania mládeže, rodičov, učiteľov a detí (viac pozri: Doring, N., 2014).

Nami dosiahnuté výsledky podporujú aj zistenia iných autorov. S. E. Baumgartner et al. (2014), zistili, že mladí ľudia s vyššou frekvenciou online sexuálneho správania pochádzajú skôr z menej harmonických rodín. Dospievajúci s nižšou kvalitou vzájomných vzťahov v rodine (najmä komplikované a zlé vzťahy) štatisticky významne častejšie podliehali self- a peer-sextingu. Uvedené autori vysvetľujú najmä nižšou mierou kontroly, dôvery a intenzity kontaktu v rodinách s komplikovanými, až zlými vzťahmi. Tieto zistenia podporujú aj iné štúdie. Spomenúť možno napr. švédsku štúdiu L. S. Jonsson (2015), kde bola zistená súvislosť medzi rizikovým online sexuálnym správaním adolescentov a zlým vzťahom s rodičmi. V štúdií autorka dokonca uvádza koreláciu medzi zasielaním vlastnej nahej fotografie a autoritatívnou výchovou. Aj autori M. Temple Smith – S. Moore, – D. Rosenthal (2015), uvádzajú, že je to práve výchovný štýl rodiny, ktorý výraznou mierou ovplyvňuje úroveň online sexuálneho správania sa dospievajúcich. Autori zdôrazňujú význam kvality rodinných vzťahov a celkovej podpory dospievajúceho v tejto oblasti.

Na zamyslenie stojí aj praktizovanie tzv. „sharenting“. Ide o výraz, ktorý na Slovensku nemá ekvivalent (vznikol z kombinácie dvoch anglických slov: „sharing“- zdieľanie, podelenie sa, a slova „parenting“, rodičovstva). Slovo sa používa na situácie, keď rodičia prezentujú v online priestore informácie o svojich deťoch, rozosiľajú ich fotografie, videá, komentujú ich úspechy, problémy a podobne. Zdieľanie radosti z detí je určite prirodzenou súčasťou rodičovstva a rodičia bežne takéto aktivity robia (a to od prvého momentu po narodení dieťaťa). Ako však upozorňujú autori správy EU Kids Online 2020, i tu môžu nastať situácie, ktoré v budúcnosti môžu dieťa negatívne ovplyvniť. Rodičia by si mali uvedomiť, že i na prvý pohľad nevinné fotky, resp. videá (napr. nahých hrajúcich sa, či kúpajúcich sa detí) môžu byť zneužitá (aj po uplynutí istého času po ich zverejnení, rozoslaní priateľom). Čo sa týka starších detí, rozosiľanie vizuomateriálov o nich by v každom prípade malo byť dieťaťom najskôr odsúhlasené (Práva dieťaťa na súkromie). „Sharenting“ má teda rovnako pozitívnu, ale aj negatívnu stránku, čo si rodičia musia uvedomiť v záujme dobra svojho dieťaťa (s. 125). Okrem toho, podľa nás, odsúhlasenie odoslania napr. fotografie dieťaťa (dospievajúceho) rodičmi príbuzným, či priateľom samotným dieťaťom má v zmysle nami sledovanej problematiky i významný edukačný efekt. Rodič tu pre dieťa slúži ako vzor pri dodržiavaní etických pravidiel online komunikácie, netikety (angl. netiquette).

Záver

Riešená téma má prirodzene širší rozmer ako sme načrtli. Realizovanie self- a peer-sextingu môže byť tiež vnímané ako súčasť prirodzeného procesu dospievania v súčasnej „online“ dobe. O to dôležitejšie preto vystupuje potreba otvorenej komunikácie rodičov s dospievajúcimi deťmi aj o témach intímneho života, pedagogizácia rodičov a celého prostredia domácnosti. Stabilné rodinné prostredie, v ktorom prevládajú dobré vzájomné vzťahy, je tak významným protektívnym faktorom pred vyššou frekvenciou odosiľania self a peer-sexu a angažovania sa dospievajúceho v tejto oblasti virtuálneho sveta.

Pod'akovanie

Príspevok je súčasťou riešenia výskumnej úlohy VEGA č. 1/0100/18 „Self-sexting a peer-sexting a možnosti pedagogického ovplyvňovania“.

Bibliographical references

- ANASTASSIOU, A. 2017. Sexting and young people: A review of the qualitative literature. *The Qualitative Report*, vol. 22, n.8 pp.2231-2239.
- BERNS, R. M. 2012. *Child, family, school, community: Socialization and support*. Wadsworth, Cengage Learning 2010. U.S. edition. ISBN 13: 978-0-495-80485-7.
- BUREN, J. 2018. *Sexting among adolescents*. Gothenburg, Sweden, Avhandling/Göteborgs universitet.
- BAUMGARTNER, S. E. – SUMTER, S. R. – PETER, J. – VALKENBURG, P. M. – LIVINGSTONE, S. 2014. Does country context matter? Investigating the predictors of teen sexting across Europe. *Computers in Human Behavior*, vol. 34, pp. 157-164.
- BARRENSE-DIAS, Y. – BERCHTOLD, A. – SURIS, J. C. – AKRE, C. 2017. Sexting and the definition issue. *Journal of Adolescent Health*, vol. 61, n. 5, pp. 544-554.
- BRONFENBRENNER, U. 1979. *The ecology of human development*. Harvard university press.
- COOPER, A. – MCLOUGHLIN, I. P. – CAMPBELL, K. M. 2000. Sexuality in Cyberspace: Update for the 21st century. *CyberPsychology & Behavior*, vol. 3, n.4, pp. 521-536.
- COOPER, A. – GRIFFIN-SHELLEY, E. 2002. Introduction. *The Internet: The Next Sexual Revolution*. In Cooper, AI (ed.) *Sex and the Internet: A guidebook for clinicians*, Brunner-Routledge, New York, ISBN 1-58391-355-6.
- CERESNIK, M. – CERESNIKOVA, M. 2019. Vnimanie výchovných stylov a prejavy rizikového správania dospievajúcich v systéme nízšieho sekundárneho vzdelávania. *Diskuze v psychológii*, n. 1, pp. 28–40
- DORING, N. 2014. Consensual Sexting among Adolescents: Risk Prevention Through Abstinence Education or Safer Sexting?. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2014, vol. 8, n. 1.
- DIENER, M. L. 2020. *The Developing Parent*. In: R. BISWAS-DIENER – E. DIENER (Eds). *Noba textbook series: Psychology*. Champaign, IL: DEF publishers.
- GRIFFITHS, M. 2017. Sex and the Internet. Another Brief Look at the Psychology of Cybersex. *Psychology Today*.
- HALACHOVA, M. – ROVENSKA, D. 2017. *Virtualne a realne prostredie dospievajúceho*. Kosice: Univerzita Pavla Jozefa Safarika, ISBN 978-80-8152-532-2
- HOLLA, K. 2017. *Detekcia kyberagresie–kybersikanovania a sextingu*. Nitra: PF UKF. ISBN 978-80-558-1205-2.
- HOLLA, K. 2017. *Prevenčia kyberagresie a kybersikanovania*. Nitra: PF UKF, ISBN 978-80-558-1210-6.
- HOLLA, K. *Vyskyt sextingu u mladých ľudí na Slovensku*, Iuventa, online.

- HERTLEIN, K. M. – STEVENSON, A. 2010. The seven “As” contributing to Internet-related intimacy problems: A literature review. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, vol. 4, n.1.
- JONSSON, L. S. 2015. *Online Sexual Behaviours Among Swedish Youth. Characteristics, Associations and Consequences*, Linköping, Sweden, ISBN 978-91-7519-128-7.
- JESSOR, R. 1991. Risk Behaviour in Adolescence: A Psychosocial Framework for Understanding and Action. *Journal of Adolescent Health*, vol. 12, n. 8, pp. 597-605.
- KOPECKY, K. 2015. Sexting among slovak pubescents and adolescent children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, vol. 203, pp. 244-250
- KURINCOVA, V. – TURZAK, T. – ZELENA, H. 2018. Spolupraca rodiny a skoly v kontexte prevencie elektronickeho sikanovania. In: *Perspektivy rozvoja pedagogiky a andragogiky v Slovenskej republike a v krajinach strednej Europy*. Bratislava: UK, ISBN 978-80-23-4706-8, pp. 97–105.
- LEIBLUM, S. – DORING, N. 2002. Internet Sexuality: Known Risks and Fresh Chances for Women. In Cooper, Al (ed) *Sex and the Internet: A Guidebook for Clinicians*, Brunner-Routledge, New York, pp. 19-45. ISBN 1-58391-355-6,
- MARTINEZ-PRATHER, K. – VANDIVER, D. M. 2014. Sexting among Teenagers in the United States: A Retrospective Analysis of Identifying Motivating Factors, Potential Targets, and the Role of a Capable Guardian. *International Journal of Cyber Criminology*, vol. 8, n. 1.
- NORMAN, J. M., 2017. Implications of parenting behaviour and adolescent attachment for understanding adolescent sexting. *Electronic Theses and Dissertations*.
- SORBRING, E. – SKOOG, T. – BOHLIN, M. 2014. Adolescent Girls’ and Boys’ Well-being in Relation to Online and Offline Sexual and Romantic Activity. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial research on cyberspace*, vol. 8, n.1.
- TEMPLE-SMITH, M. – MOORE, S. – ROSENTHAL, D. 2015. *Sexuality in Adolescence: The Digital Generation*. Routledge.
- TURZAK, T. – KURINCOVA, V. – HOLLA, K. – ZELENA, H. 2020. Sexting and family environment of children and adolescents. In: *Ad Alta : Journal of Interdisciplinary Research*, 2020, vol. 10, n. 2, ISSN 1804-7890, (In press).
- VERESOVA, M. – TOMSIK, R. 2019. Rizikove spravenie dospievajucich a vychovne styly v rodine. Nitra: UKF. ISBN 978-80-558-1404-9.
- SMAHEL, D. et all. 2020. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. *EU Kids, Online*.
- SUBRAHMANYAM, K. – GREENFIELD, P. M. – TYNES, B. 2004. Constructing sexuality and identity in an online teen chat room. *Journal of applied developmental psychology*, vol.25, n.6, pp. 651-666.
- SUBRAHMANYAM, K. – GREENFIELD, P. M. 2008. Online communication and adolescent relationships. *The future of children*, vol.18, n. 1, pp.119-146.
- WALKER, S. J. 2012. Sexting and young people: A qualitative study.

WIGHT, D. – WILLIAMSON, L. – HENDERSON, M. 2006. Parental Influences on Young People's Sexual Behaviour: A Longitudinal Analysis. *Journal of adolescence*, vol. 29, n. 4, pp. 473-494.

PaedDr. Tomáš Turzák, PhD.
prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.
Department of pedagogy
Faculty of education
Constantine the Philosopher University in Nitra
Dražovská cesta 4, Nitra
Slovak Republic
tturzak@ukf.sk
vkurincova@ukf.sk
kholla@ukf.sk